

A photograph of a young man and a young woman working together on a wooden structure. The man, on the left, is wearing a brown t-shirt with a logo that says 'HOUT'IN'. He is holding a vertical wooden plank. The woman, on the right, is also wearing a brown t-shirt with a logo that says 'HOUT'IN'. She is looking down at the work. The background shows a window with a grid pattern.

VERSLAG VAN EEN PILOT MET
TAALGERICHTE DIDACTISCHE INTERVENTIES

Samen Taalsterk aan het Werk

Duurzaam beroepsonderwijs is onderwijs waarin de taalontwikkeling van alle studenten gestimuleerd wordt. Taal is immers een cruciaal middel om succesvol te zijn in het onderwijs, het werkveld en de maatschappij in brede zin. Met taal bedoelen we dan niet alleen het Nederlands als instructietaal, maar ook de andere talen waarover veel van de studenten in het mbo beschikken. Dit artikel geeft inzicht in de opbrengsten van het project Taalsterk aan het Werk, waarin taal- en vakdocenten binnen het Gezondheidszorg College van ROC Midden Nederland in twee professionele leergemeenschappen gewerkt hebben aan diverse talige interventies.

JANTJE TIMMERMAN, CINDY KUIPER

DE ROL VAN TAAL EN MEERTALIGHEID IN HET ONDERWIJS

Opbouw van kennis over de wereld, en daarmee ook kennis over een beroep, is onlosmakelijk verbonden aan taalontwikkeling. Taal is het hulpmiddel om kennis eigen te maken en de verschillende taalregisters te leren die bijvoorbeeld horen bij het denken, spreken, lezen en schrijven in verschillende schoolvakken en beroepsdomeinen. Het aanleren van deze verschillende taalregisters, vraagt van het onderwijs aandacht voor de verschillende contexten waarin taal gebruikt wordt (dagelijkse taal,

FOTOGRAFIE: TECHNIEK BEELDBANK | OLIVIER HUISMAN

Avermaet, 2013) centraal. TVO is gericht op het gelijktijdig ontwikkelen van vak- en taaldoelen in onderwijs dat contextrijk is, vol interactiemogelijkheden zit en waarbinnen de benodigde taalsteun wordt geboden. In een taalrijk curriculum werken vakdocenten idealiter taalgericht, en taaldocenten idealiter vakgericht. Op die manier wordt niet alleen de taalontwikkeling van studenten bevorderd, maar ook hun kennisontwikkeling.

DUURZAAM BEROEPS- ONDERWIJS STIMULEERT DE TAALONTWIKKELING VAN STUDENTEN

Bij functioneel meertalig werken wordt bewust gebruik gemaakt van alle aanwezige talen in de klas bij het leren. Meertaligheid wordt bij deze aanpak gezien als een bron waaruit geput kan worden bij het leren én bij het doceren, hoewel dat nog lang niet altijd zo ervaren wordt in het mbo (Batenburg et al., 2022). Onderzoek in de context van het primair onderwijs laat zien dat het benutten van thuistalen in het onderwijs positieve effecten heeft op de onderwijsprestaties van anderstalige leerlingen (Duarte & Günther-van der Meij, 2019), bij kan dragen aan de participatie van alle leerlingen (Van der Wildt, 2016), en aan hun gevoel van erbij horen op school, ook wel *sense of belonging* genoemd (Van der Wildt et al., 2017).

OVER HET PROJECT TAAISTERK AAN HET WERK

In het project hebben we samen met tien docenten in professionele

Een handig didactisch hulpmiddel voor docenten waarin de principes van TVO en het benutten van meertaligheid samenkomen, is DITTEM (Hajer & Smit, 2022):

- > **Doelen:** taaldoelen voor (vak)les, van DAT naar CAT
- > **Interactie:** interactie bevorderen rondom (vak)inhoud
- > **Taalsteun plannen:** taalsteun inbouwen in lesmateriaal
- > **Taalsteun in gesprek:** taalsteun geven in interactie
- > **En:**
Meertaligheid benutten: functioneel meertalig werken inbouwen

leergemeenschappen (PLG's) gewerkt aan het ontwerp, de inzet en evaluatie van taalgerichte interventies, en data verzameld om grip te krijgen op de ontwikkeling van docenten in dit traject. Het betrof hier vak- en taaldocenten, die vrijwillig deelnamen op basis van interesse in het onderwerp.

Inzicht in leerproces docenten

Om inzicht te krijgen in het leerproces van docenten, hebben zij bij de start en het eind van het project een digitale vragenlijst ingevuld. Zij zijn bevraagd op waar zij staan op het continuüm t.a.v. talige diversiteit verbieden – tolereren – waarderen – inzetten binnen de schoolse

'Het is best eenvoudig om interactie in te zetten in de lessen. Het wordt steeds meer normaal voor mij.'

context (Metrotaal, z.d.). Om een beeld te vormen van de opvattingen ten aanzien van de rol van taal en meertaligheid in het onderwijs zijn een aantal stellingen voorgelegd (gebaseerd op Batenburg et al., 2022). Daarnaast hebben docenten logboeken bijgehouden, is er tussentijds geëvalueerd en is er een afsluitende »

schooltaal en vaktaal). Bij de ontwikkeling van dagelijkse taal (DAT, Dagelijkse Algemene Taalvaardigheid) naar school- en vaktaal (CAT, Cognitief Academische Taalvaardigheid) moeten studenten expliciet schooltaal en vaktaal ontwikkelen om kennis te kunnen opdoen (Hajer & Smit, 2022). Dit is van belang voor het leren van vak- en domeinspecifieke manieren van denken en redeneren.

In het project Taalsterk aan het werk stonden de aanpakken van Taalgericht VakOnderwijs (TVO, Hajer & Meestringa, 2020) en functioneel meertalig werken (Sierens & Van

focusgroep gehouden met docenten om te verdiepen op de resultaten van de vragenlijst.

Didactische interventies

Deze pilot betrof een kleinschalig experiment, waarbij de docenten gedurende tien lesweken interventies voor hun eigen lespraktijken gingen ontwerpen en uitvoeren. Het ontwerp en de bijstelling van deze interventies gebeurde in vier begeleide bijeenkomsten door de onderzoekers, waarbij de docenten tussentijds naar behoefte zelf nog afspraken met de onderzoekers konden inplannen. In de eerste en tweede bijeenkomst stond het werken aan een gedeeld kennis-kader rondom taalgericht werken vanuit TVO en de omgang met meertaligheid in de onderwijscontext centraal. Vanaf de tweede sessie zijn docenten verdeeld over twee PLG's, op basis van hun voorkeur voor een interventie die primair over TVO ging, of primair over meertaligheid. Er zijn verschillende typen interventies ontworpen en ingezet, zoals:

- het werken met taalpaspoorten om ruimte te geven aan en inzicht

te krijgen in de meertaligheid van de studenten in de klas;

- het uitlokken van interactie om studenten veel gelegenheid tot taalproductie te geven;
- het inzetten van 'jongerentaal' om goed aan te sluiten bij de beleavingswereld van studenten (om ze vervolgens mee te nemen naar de complexere taal van CAT);
- het stimuleren en inzetten van thuistalen in voorbereidings- en groepswork in de les.

RESULTATEN

Op basis van de tienweekse pilot zijn onderstaande resultaten naar voren gekomen.

Verschuiving van tolereren naar waarderen van talige diversiteit

Bij de start van het project gaf de helft van de docenten aan talige diversiteit te tolereren op school. De andere docenten gaven aan talige diversiteit te waarderen, door bijvoorbeeld bij het vak Engels aandacht te hebben voor verschillende taalfamilies of door samen met studenten tijdens de les bij lastigere

taalkwesties in het Nederlands te kijken hoe dat in andere talen werkt.

OPBRENGSTEN VAN HET PROJECT TAALSTERK AAN HET WERK

Op het eind van het project zien we een verschuiving van tolereren naar meer waarderen van talige diversiteit. Docenten geven aan dat elke extra taal van studenten van toegevoegde waarde is voor hun algemene taalbegrip en kennis, ruimte te geven aan meertaligheid van studenten en te stimuleren dat studenten hun meertaligheid inzetten voor hun eigen leerproces. Door het project is er meer bewustwording ontstaan over de rol van meertaligheid, zoals één docent aangeeft *'Soms is het ook eigenlijk heel logisch om iets eventjes in je eigen taal te vertalen, om het goed te begrijpen.'* Tegelijkertijd geeft een docent ook aan zichzelf nog niet kundig genoeg te vinden om

FOTOGRAFIE: TECHNIEK BEELDANK | HELEN VERMEERS

FOTOGRAFIE: TECHNIEK BEELDBANK | GERBEN DE CANNEMEIJER

TAAL IS HET HULP-
MIDDEL OM KENNIS
EIGEN TE MAKEN

actief de meertaligheid van studenten zelf in te zetten in de lessen.

Opvattingen over de rol van taal en meertaligheid in het onderwijs

De rol van taal in het onderwijs

Waar docenten bij de start van het project op veel stellingen over de rol van taal in het onderwijs aangaven het hier 'gedeeltelijk eens' of 'helemaal mee eens' te zijn, verschuiven deze antwoorden op het eind meer naar een 'gedeeltelijk eens' en 'neutraal'. Dit zien we vooral terug bij stellingen als *'In mijn lessen stimuleer ik actief het gebruik van kernbegrippen.'*, *'In mijn lessen stimuleer ik het gesprek over de betekenis van kernbegrippen.'*, *'In mijn lessen laat ik studenten veel aan het woord'* en *'In*

mijn lessen bied ik veel ondersteuning aan studenten bij formuleringen'.

Docenten lijken zich in de looptijd van het project meer bewust te worden van welke rol taal speelt in hun onderwijs en welke kansen nog meer benut kunnen worden.

De rol van meertaligheid in het onderwijs

Uit de stellingen over de rol van meertaligheid in het onderwijs, laten docenten een verschuiving zien in opvattingen van meer verbieden/ tolereren naar het waarderen van de thuistalen in hun lessen. Waar 50% van de docenten het nog gedeeltelijk eens was met de stelling *'In mijn les moeten studenten met een andere thuistaal dan het Nederlands in de klas uitsluitend Nederlands gebruiken'*,

is na afloop van het project niemand het meer eens met deze stelling. Op de stellingen *'Bij het uitvoeren en bespreken van opdrachten mogen studenten ook gebruik maken van andere talen dan het Nederlands (inclusief hun thuistaal)'*, *'Ik praat met mijn studenten over de talen waarin zij in hun dagelijks leven in verschillende situaties communiceren'* en *'Tijdens de les laat ik studenten weleens een andere taal gebruiken dan het Nederlands'* neemt het aandeel docenten dat het hiermee eens is juist toe.

Belangrijkste inzichten bij docenten

Uit de vragenlijsten en focusgroep zijn een aantal relevante inzichten van docenten naar voren gekomen:

- Ik heb ervaren dat focussen op de »

overgang van dagelijkse taal naar meer abstracte schooltaal ervoor kan zorgen dat studenten meer interesse krijgen in een moeilijker onderwerp en meer zelfvertrouwen krijgen doordat ze meer snappen dan ze zelf eerst dachten.

MEER INZICHT IN HET BELANG VAN INTER- ACTIE MET EN TUSSEN STUDENTEN

- Ik wil graag dat mijn hele team ook meer inzicht krijgt in meertaligheid. Er met collega's hetzelfde in staan zorgt voor duidelijkheid en veiligheid voor de studenten, waardoor ze ook echt gebruik durven te maken van meertaligheid in de klas.
- Ik heb nu geleerd hoe ik studenten met taal kan ondersteunen om nieuwe kennis te leren. En ook hoe ik meertaligheid kan inzetten om studenten meer te 'zien'.
- Het belangrijkste inzicht voor mij is dat ik het belang van interactie met en tussen studenten nu veel beter inzie, dat ik studenten zelf kan aanzetten tot taalproductie, en dat ik minder focus op zelf aan het woord zijn en uitleggen in mijn lessen.
- Eerst zag ik taal (als vakdocent) als iets wat niet van mij was, niet bij mijn les hoorde, maar nu wel. Ik ben nu veel meer met studenten in gesprek, verbind de les aan hun voorkennis en beleavingswereld. En die gesprekken voeren vind ik veel leuker dan studenten alleen maar opdrachten laten maken in de les.

CONCLUSIE EN VOORUITBLIK

Hoewel de pilot kleinschalig was qua looptijd, intensiteit en aantal

Bronnen

- > Batenburg, E. Van, Dale, L., Polišenská, D., & Beuningen, C. Van. (2022). Meertaligheid in het mbo: een inventarisatiestudie naar opvattingen en gerapporteerde praktijken van docenten Nederlands en Engels. *Levende Talen Tijdschrift*, 1-23.
- > Duarte, J., & Günther-van der Meij, M.T. (2019). Meer meertaligheid in het basisonderwijs: Ja maar, hoe? Nieuwe inzichten door meertaligheidsprojecten. *MeerTaal*, 6(2), 14-17.
- > Hajer, M., & Meestringa, T. (2020). *Handboek taalgericht vakonderwijs* (4th ed.). Coutinho.
- > Hajer, M., & Smit, J. (2022). Talenbewust lesgeven door de schoolvakken heen: Meer dan woordenschat alleen. In J. Duarte, M. Günther, F. De Backer, C. Frijns & B. Gezelle Meerburg (Red), *Talenbewust lesgeven. Aan de slag met talige diversiteit in het basisonderwijs*. (pp 179-199). Coutinho.
- > Metrotaal (z.d.). Mind the gap – Begeleidingsfiche: *Continuüm van een groeiproces*. Opgehaald van [bf_continuum_van_een_groeiproces-def.pdf \(metrotaal.be\)](https://www.metrotaal.be/bf_continuum_van_een_groeiproces-def.pdf).
- > Sierens, S. & Van Avermaet, P. (2013). Language diversity in education: Evolving from multilingual education to Functional Multilingual Learning. In D. Little, C. Leung & P. Van Avermaet (Red.), *Managing Diversity in Education: Languages, Policies, Pedagogies* (pp. 204-222). Multilingual Matters.
- > Van Der Wildt, A. (2016). Een talig diverse leerlingenpubliek: het thuisgevoel en de vriendschapsrelaties van leerlingen op diverse scholen. In *Haal meer uit meertaligheid: omgaan met talige diversiteit in het basisonderwijs* (pp. 95-105).
- > Van Der Wildt, A., Van Avermaet, P., & Van Houtte, M. (2017). Multilingual school population: Ensuring school belonging by tolerating multilingualism. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 20(7), 868-882.

'Mijn lessen zien er nu anders uit dan voorheen, eerst was het meer van dit zijn de doelen ... Ik verbind nu vooral voorkennis bij de student ... over een gebeurtenis, bijvoorbeeld in de apotheek, dan hebben we het ook over van 'joh hoe is dat bij je land van herkomst? Hoe gaat dat daar? Dat ik echt meer in hun beleavingswereld zit ... en dat ik meer gesprekken voer.'

betrokken, laten de resultaten zien dat er met beperkte inspanning toch grote stappen gezet kunnen worden in het bewustzijn en handelen van docenten. Zowel op het gebied van taalgericht werken als ook op het terrein van het waarderen en benutten van meertaligheid hebben we interessante verschuivingen waargenomen, die ook raken aan genomen culturele sensitiviteit van docenten. De pilot heeft de docenten

en het roc nieuwsgierig en enthousiast gemaakt: in een vervolgproject gaan we samen nader onderzoeken hoe we het onderwijs en didactisch repertoire van docenten verder kunnen versterken en hoe dat door studenten wordt ervaren. ■

JANTJE TIMMERMAN EN CINDY KUIPER ZIJN ONDERZOEKER – LECTORAAT MEERTALIGHEID & ONDERWIJS | KENNISCENTRUM LEREN EN INNOVEREN | HOGESCHOOL UTRECHT